

Türk üniversite öğrencilerinin serbest zaman faaliyeti

Doç. Dr. Nermin Abadan

Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler
Fakültesi Öğretim üyesi.

Serbest zaman kavramının tarifi ve özelliği:

Endüstrileşmiş veya endüstrileşme yolunda bulunan toplumlardaki kişilerin yeni çevresinin başlıca özelliği, son derece girift ve sıkı bir teknik ağı ile kaplı olmasıdır. Bu yeni çevreyi teşkil eden istihsal, ulaştırma, haberleşme, sosyal münasebetler, eğlenceler gibi çeşitli faktörler insanoğlunun yaşayışını tamamen değiştirmekte ve günün her saatinde ferdin işyerini, yuvasını, serbest zaman alanını kaplayıp, onu yepyeni imkân ve tahriklerle karşı karşıya bırakmaktadırlar.

Teknolojik medeniyet gittikçe artan ölçüde daha fazla ve daha mükemmel istihsal mekanizmaları ile tüketim malları sağlamaktan başka, aynı zamanda çalışma zamanından farklı «serbest zaman» kavramını meydana getirmiştir. Gerçekten «serbest zaman faaliyeti» esas itibarile endüstrileşen toplumda ailenin oturduğu mesken ile işyerinin ayrılması sonucunda ortaya çıkan bir mesele olmuştur. Başka bir deyimle endüstrileşmeden önceki devirde büyük bir tüccar veya işadaminin evini hem ticarethane, hem de ikamet yeri olarak kullanması, son derece yaygın bir haldi. Bu iki yaşayış alanı bugün bilhassa büyük şehirlerde birbirinden uzaklaşmış parçalanmış bulunmaktadır. Böylece aile saf bir tüketim (istihlâk) cemaati haline gelmektedir. Çalışma dışında elde edilen serbest zamanın uzatılması ise yeni eğlence endüstrilerinin kurulmasına yol açmıştır. Lefebvre'in dediği gibi makineleşmemiş toplumların günlük hayatına «yüzen» veya «uyuyan» (dormant) bir zaman kavramı hâkimdi. Böyle bir toplumda herhangi bir süre hakkındaki kavram, jet uçakları, televizyon ve automation dünyasının sakinlerinden tamamen farklı idi. Bitmez tükenmez çalışma saatleri ile dinlenmeğe mahsus saatler arasında kesin bir ayrılık hattı yoktu. Kesin bir ölçünün yokluğu sebebiyle çalışma gününün uzunluğu önceden tesbit edilmemişti. Köylü nüfusunun ağır basmakta olduğu toplumlarda, serbest zaman yıllar boyunca yerleşmiş olan

mevsime bağılı kültürel ve sosyal bir tempoya göre âyarlanmaktadır. Endüstri ihtilâlleri bir yüzyıldan az bir zaman içinde çalışma ve serbest zamanları arasında gerçek bir ikilik yaratmışlardır. Bu günlerde ileri derecede endüstrileşmiş toplumlarda haftalık çalışma müddeti 45-50 saattir. Bu büyük değişme sonucunda ortalama bir işçi, müstahdem veya memur günde 2-3 saat serbest zamana sahiptir. Bu süre kısmen düzenli bir çalışma disiplinine tâbi olmayan üniversite öğrencileri için daha da uzundur.

1883 te Paul Lafargue «*Tembellik hakkı*» adlı meşhur broşürünü yazdığı zaman, serbest zaman henüz «*bütün kötülüklerin anası*» telâkki edilmiştir. Bugün ise «*serbest zaman ve kültürel faaliyet*» asgarî bir yaşama bütçesi ve aslâ kısaltılmaması gereken evrensel bir insan hakkı sayılmaktadır. Böylece bugünün saadetini sağlayan yeni ahlâk kanunları serbest zaman kavramının temelleri üzerinde yükselmektedir. Şu halde serbest zaman etüt grubunun tarifine uygun olarak denilebilir ki, «*serbest zaman faaliyeti, kişinin mesleki, ailevi ve sosyal ödevlerini yerine getirdikten sonra hür iradesiyle girişebileceği dinlenme, eğlenme, bilgisini zenginleştirme, maharetlerini arttırma, toplum hayatına gönüllü olarak katılma gibi bir seri meşguliyetlerdir*».

Bu tarife uygun olarak üniversiteli gençliğin üzerinde tasarruf etme imkânına sahip olduğu serbest zamanı ile neler yaptığını araştırmak birçok sorunu aydınlatmağa yarayacaktır. *Kırk yıldan bu yana Türkiye'de uygulanmış olan çeşitli devrim hareketleri normatif kaideler yardımı ile kamu hayatımızın belirli kesimlerini, takvimi, kaza sistemimizi ve siyasi hayatımızı kökünden değiştirmiştir.* Ancak batılşmayı teşvik eden bu devrimlerle birlikte gelmesini özlediğimiz yeni sosyal alışkanlıklar ve davranışlar, kanun yolu ile zorla değiştirilemeyeceği cihetle aynı süratle yer'eşmemişlerdir. Bu alanda yapmış bulunduğumuz mütevazî bir ampirik araştırma yüksek tahsil gençliğinin serbest zamanını nasıl değerlendirdiğini tesbit suretile zora dayanmayan bir değişim vetiresinin hangi ana yönü takip ettiğini ortaya koymağa çalışmıştır [1].

Türkiye'de serbest zaman faaliyetinin özellikleri:

Türkiye gibi geçiş halinde olan bir toplumda geleneklerle ailelerin yapısı, özellikle belirli normlara tâbi ve arzulanan bir hedefe yönelmiş olan

---

[1] Doç. Dr. Nermin ABADAN, Üniversite öğrencilerinin serbest zaman faaliyetleri, S.B.F. yayını No. 135-117 Ankara, 1961. 152 S.

tahsil durumunun dışında, gençlerin serbest zaman faaliyeti üzerinde kuvvetli etkiler yaratmaktadır. *Kız erkek* ayrımının yüksek öğrenime devam etmek üzere açılan giriş imtihanlarında hiç bir rol oynamamasına karşılık, *serbest zaman faaliyetlerinâe çok önemiî farklılıklar meydana getirdiği aşikârdır.* Bunun gibi gençlerin taşralı veya büyük şehirli olması da yeni farklı davranış şekilleri ortaya çıkarmaktadır. Bundan başka batı memleketlerinde gençler için en tabii ve normal sayılan bazı spor çalışmaları ile sosyal faaliyetler Anadolu gibi henüz bugün'e kadar kaç-göç kaidesine kısmen sadık kalan ve son on yılda kadın inkilâbını ileri götürmek şöyle dursun, geriletmiş olan bir memleketde son derece ilgi çeken problemler ortaya çıkarmaktadır. Nitekim Türkiye'nin hemen hemen bütün sınırlarının denizle çevrilmiş olmasına rağmen, yazın تنها bir kumsalda yüzmek dahi ciddi ve derin ahlâki problemler yaratmaktadır.

Gençliğe tesir eden toplumsal kuvvetler.

Genel olarak çocuğun bir genç haline geçişi sırasında şu üç toplumsal kuvvet rol oynamaktadır: 1) Sosyal temel yapılar; 2) Devrin sosyal yapısı, 3) Devrin siyasî durumu.

Zamana bağlı olmayan sosyal fâktörlerin başında «sosyal temel yapıları» kapsayan tabaka gelmektedir. Buna herşeyden önce aile müessesesi, cinslerin ayrılığı, kamu düzeni ve eğemenliğin taşıyıcısı olan âmme müesseseleri girmektedir.

Gençliğin davranışına tesir eden ikinci sosyal faktörün başında «devrin sosyal yapısı» gelmektedir. Bundan maksat sözü geçen toplumun iptidai, zirai, feodal mı, yoksa modern, endüstrileşmiş ve bürokratik bir taşıyıcısı mıdır? Feodal, zirai karakteri hâkim olan bir sosyal bünyede çocuktan gençliğe geniş belli kaide'ere uygun olarak cereyan etmektedir. Endüstri toplumu bu kaideleri sarstı, parçaladı bertaraf etti. ortaya çıkan yeni davranış şekilleri ise kararlılıktan yoksun, birbirini gözetlemeğe dayanan seyyal kaidelerdir.

Endüstrileşmiş toplumlara hâkim olan «dışa yönelmiş tipler» serbest zaman faaliyetlerini, gözetledikleri akran grupları (peer group) davranışına göre âyarlamaktadırlar. Bu gruplara hâkim olan düşünceye göre ortaya çıkan her özel durumda gelenekler yerine günün şart ve tepkisine göre bir hareket hattı benimsenmelidir. (Meselâ: blue jeans, siyah çorap veya meşin ceket giymek gibi) Böylece endüstri toplumlarında bilhassa gençler arasında yayılan serbest zaman faaliyet neveleri gelenekler yardımı ile kökleştirmiş alışkanlıklar şeklinde değil, taklit suretiyle yeni alışkanlıklar kurma tarzında ortaya çıkmaktadır.

Nihayet gençliğin davranışına tesir eden üçüncü sosyal faktör'e «devrin siyasî tarihi ile ilgili durum» adı verilebilir. Buna her kuşağa tesir eden tarihi olaylar, devrimler, ağır basan toplumsal değer hükümleri girmektedir.

Araştırmanın mahiyeti:

Girişmiş olduğumuz ampirik araştırmada özellikle devrin sosyal yapısı ile toplumun sosyal temel yapılarının üniversite gençliğinin ihtiyarî faaliyetleri üzerine ne şekilde etki yaptığı araştırılmıştır. Adı geçen araştırma 1959 yılının Mart ayında Ankara'da 426 kişilik bir kütleye uygulanmıştır. Araştırmanın süjesi olan yüksek tahsil gençlerinin ortak vasfı hepsinin sosyal ilimler grubuna dahil çeşitli ilim dallarında öğrenim yapmaları idi. Öğrenciler öğretimin Türkçe dilinde yapıldığı Siyasal Bilgiler ve Hukuk fakülteleri ile öğretimin İngilizce Türkçe dilinde yapıldığı Türkiye ve Ortadoğu Teknik Üniversitesinin İdarî İlimler Fakültesine mensuptu.

	<i>S. B. F.</i>	<i>Hukuk F.</i>	<i>METU İ. İ. Fak.</i>
Erkek	129	179	42
Kız	33	29	14
	162	208	56 = 426

Araştırmanın güttüğü başlıca gayeler:

I — Gençliğin serbest zaman faaliyetinde aktif, pasif ve maksatsız işler nasıl bir dağılım göstermektedir? Öğrencilerin evci veya yurtlu olmaları bu probleme ne şekilde tesir etmektedir?

Alman sosyologlardan Blücher serbest zaman faaliyetini kesafet ölçüsüne göre «sert» ve «yumuşak» olmak üzere iki kutup etrafında gruplandırmıştır. Bunlardan kitap okumak, spor yapmak, müzik alanında icra ile uğraşmak, eliş yapma, vs. «sert» faaliyetlerdir.

Buna karşılık dans ve sinema'ya devam etme radyo dinleme gibi faaliyetler «yumuşak» olarak vasıflandırılmaktadır. Yabancı memleketlerde istatistik yolu ile yapılmış araştırmaların gösterdiğine göre «sert» faaliyetlere dayanarak yapılan serbest zaman meşguliyetleri genel olarak her yerde azınlık halinde kalan gençler grubunu içine almakta, büyük çoğunluk daha çok bir müstehlik grubu gibi davranmaktadır. Bizim araştırma sinema ve radyo gibi doğrudan doğruya bir memleketin endüstrileşme derecesine bağlı olmaksızın hemen hemen bütün dünya memleketlerine yayılmış olan iki büyük kütle haberleşme vasıtasının Türk gençliğini fazlasıyla cezbet-

mekte olduğunu göstermektedir. Buna karşılık ancak Atatürk devrimleri yolu ile memletime yerleştirilmeğe çalışılan dans, operaya devam gibi batılı medenî alışkanlıkların dengeli bir şekilde kökleşmediği, bunların en çok batılı fikir kalıpları içinde yetiştirilen gençler tarafından benimsendiği göze çarpmaktadır. Bundan başka benzer araştırmaların yapıldığı batılı memleketlerinde karşısı olmayan kahveye devam ve gayesiz dolaşma nevinden serbest zaman faaliyetlerine ayrılan zamanın çokluğu da göze çarpmaktadır. Bu nevi maksatsız serbest zaman faaliyetlerine rağbet edilmesinin sebepleri arasında herşeyden önce tercih şıklarının azlığını aramak gerekir. Türkiye'ye ait tabloda spor faaliyetlerinin seyrine ayrılan zaman ve gösterilen ilgi gibi Almanya'da aynı konularla âlakalı olanlara göre çok değişik olduğu görülmektedir.

«Yumuşak» serbest zaman faaliyetleri:

	<i>S. B. F.</i>	<i>Hukuk F.</i>	<i>Ortaođu İ.İ.F.</i>
Sinemaya devam	100 %	98 %	98 %
Radio dinleme	98	95	91
Tiyatroya devam	96	90	89
Dans	69	37	91
Operaya devam	67	36	75
Arkadaşlarla maksatsız dolaşma	61	47	30
Kahveye devam	56	63	36
Spor seyretme	46	53	26

«Sert» serbest zaman faaliyetleri:

	<i>S. B. F.</i>	<i>Hukuk F.</i>	<i>Ortaođu İ.İ.F.</i>
	%	%	%
<i>Okuma</i>			
a) Gazete	88	94	91
b) Dergi	50	47	59
c) Kitap	36	24	57
d) Teknik kitaplar	43	36	43
Gençlik teşkilâtında görev alma	48	45	47
Spor yapmak	40	35	52
Müzik (icra)	53	45	47
Elişleri yapmak	65	68	66
Resim yapmak	45	44	59
Konferansa devam etmek	74	68	52
<i>Kurs:</i>			
a) Gitmiş olanlar	46	29	69
b) Gidenler	48	8	27

Görülüyor ki herhangi bir külfetsiz katılmaya imkân vermeyen aktif serbest zaman faaliyetlerinin dağılışı, Türk üniversite öğrencileri arasında — batılı araştırmalara paralel olarak — daha mahdut ve azınlıkta kalan bir gençler grubu tarafından benimsenmektedir.

II — Gençlerin tahsillerini yapabilmek gayesile dışarda para kazanmaları, dolayısıyla çalışmaları hali ile burslu veya harçlık sahibi bulunmaları serbest zaman faaliyetinin değerlendiriimesine ne şekilde tesir etmektedir?

Masrafların karşılanması:

	<i>S. B. F.</i>	<i>Hukuk F.</i>	<i>Ortadoğu İ.İ.F.</i>
Allesinden harçlık alan	54 %	65 %	80 %
Burs alan	31	12	7
Harçlık ve Burs alan		7	—
Bütün ihtiyaçlarını çalışarak karşılayan	4	15	9
Bazı ihtiyaçlarını çalışarak karşılayan	8	10	25

Görülüyor ki araştırmanın örneklemesine giren öğrencilerin, özellikle Ortadoğu üniversitesinde bulunanlar aileleri tarafından okutulmaktadırlar. Bu öğrencilerin Türkiye'de 3-4 ay gibi uzun yaz tatili bulunan bir ülkede serbest zamanlarını olumlu faaliyetlere harcamadıkları, aşağıdaki dağılımdan anlaşılmaktadır:

Tatilde çalışma:

	<i>S. B. F.</i>	<i>Hukuk F.</i>	<i>Ortadoğu İ.İ.F.</i>
<i>Yaz tatilini geçirme tarzı:</i>			
Dinleniyor	65 %	51 %	70 %
Allesine evde veya büroda yardım ediyor	15	22	18
Allesine maddi yardımda bulunmak için dışarda çalışıyor	12	11	3
Kısm harcıyacağı parayı temin için bir yerde çalışıyor	8	12	7
Yaz kış bir işte çalışıyor	2	8	7
Ders çalışıyor	16	36	5

Bu tabloda en dikkate değer nokta batılı akranlarının tamamen tersine olarak gençlerimizin yarısı ile üçte ikisine yakın bir kısmının dört ay gibi

uzun yaz tatilinde sadece «dinlenmeği» tercih edişleridir. Tatilde hangi sebepten ötürü çalışmadıkları sorusu, bu konuda eski zümre düzeninin hâkim bulunduğu yarı feodal Osmanlı İmparatorluğu bünyesinin köstekleyici tesirlerinin henüz sönmediğini açığa vurmaktadır.

Tatilde çalışma:

<i>Niçin çalışmıyor?</i>	<i>S. B. F.</i>	<i>Hukuk F.</i>	<i>Ortadoğu İ.İ.F.</i>
İş bulamadığım için	18 %	11 %	7 %
İhtiyacım olmadığı için	29	29	46
Bulabileceğim bir işi sosyal mevkime yakıştıramadığım için	5	3	3
Aile müsaade etmediği için	15	13	7
Sıhhatim elverişli olmadığı için	4	4	5
Cevapsız	27	35	31

Bu tabloda hamleci kuşakların insanı asilleştiren ona asıl benliğini ve ruhunu kuvvetlendiren «işe, çalışmaya» karşı takınmış oldukları parazit durum olanca çıplaklıkla ortaya çıkmaktadır.

III — Üçüncü problem kümesinden olarak gençliğin içtimaileşme (socialisation) derecesinin ölçülmesi teşkil etmiştir, yani intikal halinde olan bir toplumda kolektif mi, ya da münferit arkadaşlıklar mı ağır bastığı meselesi incelenmiştir.

Bu konuda yapılan araştırmalar Türk gençliğinin büyük çoğunluğunun aynı cins arasında bir arkadaşlığın lüzumlu olduğu noktasını ortaya koymuş bulunmaktadır. Arkadaşlığın tek bir şahsa ya da bir gruba inhisar ettirilmesi meselesine gelince Türk üniversite gençliği (SBF 64 %; Hukuk 77 %; Ortadoğu 71 %) Nispetinde samimî içli dışlı bir arkadaşaya ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir ve bu arkadaşısı ortalama 80 % nispetinde her gün görme arzusunda bulduklarını ifade etmişlerdir. Bu duygularına paralel olarak örneklemeye giren gençlerin üçte ikisi arkadaşları ile geçirdikleri zamanı bir fedakârlık şeklinde saymadıklarını da ifade etmişlerdir. Bu konuda Türk gençliği yüksek ölçüde endüstrileşmiş memleketlerdeki gençlikten açık şekilde ayrılmaktadır. Nitekim yüksek endüstrileşmiş ülkelerde genel standard ve normlara uygun, fazla bağlayıcı olmayan sathî ahbablıkların ve daha çok kolektif dostlukların hâkim bulunduğunu, dolayısıyla ferdin bir yandan yüksek bir sosyal intibak kabiliyeti öte yandan belirli bir çekingenlik beslediği gözetilmektedir. Türk gençliğinde ise durum oldukça farklı.

Nitekim bir arkadaş grubunu tercih edenler yüzde 36'yı aşmaktadır. Bunların da gösterdik'eri gerekçe «yaşayış tarzlarını beğendiğim için», «görüşlerimiz uyduğu için» neviden düşüncelerdir ki aslında bazı gençlerin ancak bu gruplar yardımı ile «özenilen sosyal statü» ye ulaşabileceklerini ortaya koymaktadır.

IV — Serbest zaman faaliyetinin yönelişinde aile, akraba, akranlarla sosyal baskının tesiri, gençliğimizin şehirli veya taşralı olmasına göre bellibaşlı sosyal değişmelere (devrimlere) ne derece uydukları tesbite çalışılmıştır.

Kadın ve erkek ayırımının henüz mutlak bir sosyal kontrol olarak kabul eden taşralı çevrelerin bulunduğu, başkentde dahi kadınlara has sinema ve gazino matinelelerinin son zamanlara kadar tertiplendiği ve ayrı ayrı cinse mensub gençlerin batılı anlamda özel bir şekilde mânalandırmadan arkadaşlık etmenin, sinemaya beraber gitmenin normal sayılmadığı bir ülkede, dans gibi batılı sosyal muâşeret müessesesinin gençler tarafından yorumu, bize sosyal hayatın modernleşmesi alanında katettiğimiz mesafe hakkında bir fikir verebilir. Nitekim örneklemeye giren Hukuk F. öğrencilerinden 63 % hiç bir vesile ile danslı bir eğlenceye gitmemişlerdir. Bununla beraber kızılı erkekli eğlencelere devam etmemenin tek sebebini muhafazakârlık ve taassupta aramak çok yanlış olur.

Danslı eğlencelere gitmeyenlerin sebepleri:

	<i>S. B. F.</i>	<i>Hukuk F.</i>	<i>Ortaođu İ.İ.F.</i>
<i>Danslı eğlencelere gitmemesinin sebebi:</i>			
a) Bu nevi eğlenceleri tavsiye etmediği için	7	13	7
b) Böyle eğlencelere giden arkadaşı olmadığı için	14	16	7
c) Danstan hoşlanmadığı için	16	11	3
d) Masraflıdır	7	10	—
e) Cevapsız	64	50	83

Serbest zaman faaliyetlerinden sayılan dans hakkındaki kanaat ve davranışları batılı araştırmalarla kıyasladığımız zaman görülüyor ki, batıda da danstan hoşlanmıyan bir hayli kabarık bir grup mevcuttur. Ancak batıda eşine rastlanmıyan ve Türkiye gibi intikal halindeki toplumlara has olan tepki, dansın «millî geleneklere aykırı» olmasıdır.

Kız erkek arkadaşlığı konusunda Türk gençlerinin kesin, belirli normlara sahip olmamaları küçük şehirden büyük şehirlere gelen birçok üniversiteli öğrenciyi çok güç, tek başına halledemeyeceği sorunlar karşısında bırakmaktadır. Kadın erkek münasebetinin mutlaka cinsiyetler arası cazibe ve tansiyona açılan bir bağlantı olduğuna kanaat getirenlerin nispeti aşağı yukarı örneklemeğe girenlerin beşte biridir. Bunun bir sebebi de normal bir kız erkek arkadaşlığına da — sınırlı olarak — ancak yüksek tahsil yıllarına tesadüf etmesidir.

Uygar bir yaşayışın gerektirmiş olduğu iki cins arasında normal, gergin olmayan münasebetlerin yerleşmesinin güçlük derecesi diğer bazı kriterler yardımı ile benzer tepkilere yol açmaktadır. Nitekim taassup derecesi ile denize girme arasında yakın bir bağlantı vardır. Kızkardeş ve eşinizin siz yanında iken denize girmesine müsaade eder misiniz? sorusuna verilen dağılım şöyledir:

Denize girme ve taassup derecesi:

	<i>S. B. F.</i>	<i>Hukuk F.</i>	<i>Ortadoğu İ.İ.F.</i>
Herkese açık olan plajda	31 %	25 %	50 %
Tenha bir kumsalda	25	30	20
Aile kamplarında	26	28	20
Hiç bir yerde	7	17	7
Cevapsız	11	—	—

Sosyal geleneklerle değer hükümlerinin arasında bir bağın olacağı aşikârdır. Taşralı veya büyük şehirli olma durumu sadece gençlerin zevkinin gelişiminin batılı ölçülere uyması yönünde tesir etmediği bu araştırma ile de ölçülmüştür. Nitekim dans hakkındaki kanaatler bu konuda açık bir kutuplaşma (polarisation) a sebep olmaktadır. Milli göreneklere aykırı bir serbest zaman faaliyeti sayanların büyük çoğunluğu taşralıdır; buna karşılık büyük şehirden gelen erkek öğrencilerin yanibaşında kız öğrenciler - taşralı büyük şehirli vafına bakmaksızın - dansın uygar bir serbest zaman faaliyeti olduğunu ezici çoğunlukla savunmaktadırlar. Bunun nedeni açıktır. Erkek öğrencilerin bu konudaki izafet çerçevesi kaynağını eski Osmanlı toplumunun henüz izleri silinmeyen pederşahî zihniyetinden almakta, buna karşılık kız öğrenciler modern cemiyet idealine uygun saydıkları hayat tarzında dansın çok lüzumlu ve vazgeçilmez bir serbest zaman faaliyeti olduğu kanaatinde birleşmektedirler.

Sonuç:

1 — Türk üniversite gençliğinin serbest zamanını en geniş ölçüde dolduran pasif, yani yumuşak serbest zaman faaliyetleri sinema ve radyodur. Özellikle film bir nevi millî öğretmen durumundadır; Houraninin haklı olarak belirttiği veçhile fikrî ve sosyal değişimi hızlandıran önemli bir teknik vasıttır. Buna karşılık ancak Atatürk devrimleri yolu ile memleketimize yerleştirilmeğe çalışılan dans ve operaya devam gibi medenî alışkanlıkların dengeli bir şekilde yerleşmediği, bunu en çok batılı fikir kalıp'arı içinde yetişkin gençler tarafından benimsendiği göze çarpmaktadır. Bu arada bu tip serbest zaman faaliyetlerini sadece taklit yolu ile kabul edenlerin, hareketlerini düzenleyen bir takım kurallardan yoksun oldukları cihetle, en fazla bocaladıkları da müşahede olunmaktadır.

Nihayet kahveye devam, maksatsız dolaşma neviden serbest zaman faaliyetlerine Türkiye'de verilen büyük önemin sebebini herşeyden önce gençliğin faydalanmasına sunulan çeşitli «hobby» lerin azlığında, başka bir deyimle enerjilerini olumlu amaçlara yönetebilecekleri, teşkilâtli faaliyetlerin imkân ve bilgi darlığında aramak gerekir.

2 — Ekonomik faktörlerin serbest zaman faaliyetine tesir derecesine ge'ince, bu konuda fazla masraf gerektiren bazı sporların (tenis, kayak, bisiklet) yapılmasının, seyahatlere çıkmanın, fazla sayıda kitap satın almanın, sinema, tiyatro, çaylara devam etmenin öğrencilerin sosyo-ekonomik durumu ile yakından ilgili olduğu görülmektedir. Buna karşılık mes. kahveye devam etmenin öğrencinin malî durumu ile ilgili olmayan faydasız ve zararlı bir alışkanlık olduğu anlaşılmaktadır.

3 — Türk üniversite öğrencisinin içtimaileşme konusunda yüksek derecede endüstrileşmiş ülkelerde olduğu gibi klişeleşmiş, standard, kolektif sosyal münasebetlere pek fazla itibar etmediği, daha samimî ferdi arkadaşlığı tercih ettiği görülmektedir. Bununla beraber sosyal dayanışma ve müessese ruhunun kuvvetli olduğu Fakültelerde (örneğin Siyasal Bilgiler Fakültesi ile kız ve erkek yurtlarında) veya batılı vaziyet alışların fazlasile benimsendiği müesseselerde (Orta-doğu Teknik üniversitesi) kolektif arkadaşlıkların trendi kuvvet kazanmaktadır.

4 — Serbest zaman yönelişinde aile, komşu, akranlar gibi aslı gruplarla çevrenin sosyal baskısının tesirini inceleme, gençliğimizin şehirli veya

taşralı olmasına göre bellibaşlı sosyal devrimlere uyma derecesi tesbite çalışılmıştı.

Bu konuda şehirli veya taşralı ayırımının bilhassa batılı yaşayış kaidelerinin benimsenmesi bakımından son derece mânalı olduğu ifade edilebilir. Fikrî hoşgörülükten başlayarak günlük hayatımızın teferuatlı hareket kaidelerine kadar uzanan çeşitli kesimlerinde taşralı öğrenci — hele yabancı dil öğretiminden uzak kalması halinde — küçük şehir ve kasabaların devam edegelmiş gelenek ve değer hükümlerini beraberinde sürüklemektedir. Bu bakımdan erkeklerimizin genç kızlarımıza nispetle çok daha muhafazakâr olduğu söylenebilir. Şehirli gençlerin Atatürk devrimlerini şahsî hayatlarına uygulamak hususunda gösterdikleri büyük istekliliği böylece her şeyden önce modern yaşayışı benimseyen, destekleyici geniş anonim kütleleri sinesinde barındıran büyük şehrin manevi teşvikinde, ikinci plânda ise gençlerin daha önce yetişmiş oldukları aile yuvaları ile öğretim müesseselerinde aramak gerekir.

- 5 — Araştırmanın bir gayesi de üniversiteli gençliğin ne gibi faaliyetlere girişmek istediğini ve neleri yapamadığını sıralamak sureti'e karşılaştıkları engellerle besledikleri ümitleri tesbit etmektir. Bu konuda er sevindirici husus Türk gençlerinin oldukça mânalı bir orantı içinde serbest zamanlarında yabancı dil öğrenimine rağbet etmeleridir. Gençler yazı yazmak, resim yapmak, tartışmak gibi arzuladıkları fikrî meşguliyetler yanında daha fazla müzik dinlemek, spor yapmak seyahat etmek di'egini de taşımaktadırlar. Ancak gençlerimizin dilekleriyle halen giriştikleri serbest zaman faaliyetleri arasında fazla bir farklılığın bulunmayışı, dikkati çekmektedir. Bunun sebebini geniş ölçüde gençlerimizin ikinci dünya harbinin ortaya çıkardığı siyasî durum, olağanüstü haller, ekonomik sıkıntılar, geleneklere bağlılık gibi çeşitli sebeplerle batı dünyası ile ancak vasıtalı ve dar temaslar yapmalarına, dolayısıyla sınırlı bir görüş ve düşünce ufkuna sahip olmalarında aramak gerekir. Gençlerimizin en büyük ihtiyaca her gün faydalı temaslarda bulunabilecekleri ve çeşitli fakültelerde okuyanlarla karşılaşmak suretiyle yeni arkadaşlıklar kurabilecekleri, çeşitli dergi ve kitapların bulunduğu, batı müziğini doya doya dinleyebilecekleri bol sayıda gençlik üniversite lokallerinin kurulmasıdır. Bu kültür mihrakları hiç şüphesiz ki gelecek kuşaklara serbest zamanlarını daha ilgi çekici ve daha verimli şekilde değerlendirmeye yardım edecektir.

Üniversitelere düşen görevler:

Batının büyük üniversiteleri özellikle Amerikan üniversitelerinin hepsinde sırf öğrencilerin serbest zamanlarını daha yapıcı bir şekilde sökmaları için birer «*öğrenci işleri dekanlığı*» vardır. Bu teşkilât kulağa hitap eden konser, plâk, radyo, teyp gibi kültür programlarının düzenlenmesinde; temsil, bale, dans gibi sanat faaliyetlerinin teşkilâtlandırılmasında; çöm'ekçilik, pul koleksiyonculuğu, oymacılık, ves. gibi elişlerinin yapılması için elverişli atölyelerin kurulması ve işletilmesinde; açık oturum, panel, bilgi yarışması, fikir kulüpleri nevinden fikrî yarışmayı teşvik eden gruplaşmaların meydana getirilmesinde; nihayet spor faaliyetlerinin her türünün geliştirilmesinde üniversitenin bütçesi ve öğrenci sayısının orantısında önemli bir rol oynamaktadır. Bu arada öğrencilerin karşılaşılabilecekleri şahsî sıkıntılar halinde başvuracakları «*Psikojik danışma servisleri*» gibi yardımcı organlara da katmak gerekir. Türk üniversite gençliği — değer yargılarının devamlı bir değişme halinde bulunan bir toplumun çocukları sıfatile — bu alanda özel gayretlerin sarfını gerektiren değerli, fakat geleceğe yararlı olması için yeterli derecede işlenmiş bir cevherdir.